



**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 213 /2018
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄
Συνεδρίαση της 27ης Νοεμβρίου 2018**

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Σταύρος Σπυρόπουλος, Ευσταθία Τσαούση, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Μαρία Βλάσση, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.(γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος : Το έγγραφο με αριθμό πρωτοκόλλου 2/72569/0026/1.11.2018 του Υπουργείου Οικονομικών , Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής , Γενικό Λογιστήριο του Κράτους , Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου και Δημοσιονομικών Κανόνων, Διεύθυνση Κατάρτισης και Συντονισμού Εφαρμογής Δημοσιονομικών Κανόνων , Τμήμα Α΄ .

Περίληψη ερωτήματος : Ερωτάται αν i) η εκχωρηθείσα από τον δικαιούχο σε δικηγόρο απαίτηση μέρους του ποσού δίκαιης ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, που επιδικάστηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου(ΕΔΔΑ), για την κάλυψη της αμοιβής του (δικηγόρου), είναι ακατάσχετη και ανεπίδεκτη αυτεπάγγελτου συμψηφισμού και ii) η μη γνωστοποίηση του εκχωρητηρίου εγγράφου στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) κωλύει την καταβολή της εκχωρηθείσας στο δικηγόρο απαίτησης.

Στο πιο πάνω ερώτημα , το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας δίδεται το ακόλουθο πραγματικό και υποβάλλεται το εξεταζόμενο ερώτημα κατ' επίκληση διατάξεων που παρατίθενται στο νομοθετικό πλαίσιο της υπόθεσης :

1. Στο Τμήμα Εκκαθάρισης Αποδοχών και Πληρωμών της Κεντρικής Υπηρεσίας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους έχουν παραληφθεί χρηματικά εντάλματα πληρωμής δικαιούχων δίκαιης ικανοποίησης από εκτέλεση απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου .Στα δικαιολογητικά δε εξόφλησης, έχουν συμπεριληφθεί ιδιωτικά συμφωνητικά δικηγορικής αμοιβής - εργολαβικά δίκης, με τα οποία εκχωρείται τμήμα της επιδικασθείσας απαίτησης δίκαιης ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ,για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου.

Με το με αριθμό πρωτοκόλλου 149929 /1.10.2018 έγγραφο του Προϊσταμένου οικείου τμήματος της Κεντρικής Υπηρεσίας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους προς τη Διεύθυνση Κατάρτισης και Συντονισμού Εφαρμογής Δημοσιονομικών Κανόνων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, ζητήθηκε η άποψη της Υπηρεσίας αυτής σχετικά με το εάν στις περιπτώσεις αυτές η δικηγορική αμοιβή εξαιρείται της κατάσχεσης και του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού, ή αντιμετωπίζεται ως διακριτή απαίτηση και εάν η μη γνωστοποίηση του εκχωρητηρίου εγγράφου στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. κωλύει την καταβολή της εκχωρηθείσας στο δικηγόρο απαίτησης.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στις διατάξεις των άρθρων 41 και 46 της «Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», που κυρώθηκε με το ν.δ. 53 της 19/20.9.1974 (Α' 256) και τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο με αριθμό 11/1.11.1998, που κυρώθηκε με το ν. 2400/1996 (Α' 96/1996) και το Πρωτόκολλο με αριθμό 14/13.5.2004, που κυρώθηκε με το ν. 3344/2005 (Α' 133/2005) ορίζονται τα εξής:« Άρθρο 41 *Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.*

Άρθρο 46

1. *Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.* 2. *Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.* 3. *Εάν η Επιτροπή Υπουργών κρίνει ότι η εποπτεία της εκτέλεσης μιας οριστικής απόφασης*

εμποδίζεται από ένα πρόβλημα στην ερμηνεία της απόφασης, μπορεί να παραπέμψει το θέμα στο Δικαστήριο προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί του ερμηνευτικού ζητήματος.4.5. Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών προκειμένου αυτή να εξετάσει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Εάν το Δικαστήριο δεν διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία κλείνει την εξέταση της υπόθεσης».

3. Στη διάταξη του άρθρου 455 του Α.Κ., ορίζονται τα ακόλουθα: « Ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση) ».

4. Στη διάταξη του άρθρου 60 του ν. 4194/2013 Κώδικας Δικηγόρων (Α` 208) , ορίζονται τα εξής :«1. Επιτρέπεται η κατάρτιση έγγραφης συμφωνίας, η οποία εξαρτά την αμοιβή ή το είδος αυτής από την έκβαση της δίκης ή του αποτελέσματος της εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αίρεση, όπως επίσης και συμφωνία, με την οποία εκχωρείται ή μεταβιβάζεται μέρος του αντικειμένου της δίκης ή της εργασίας, ως αμοιβή (εργολαβικό δίκης). 2.....

3. Η αναγγελία της εκχώρησης του τμήματος της απαίτησης για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται με κοινοποίηση του σχετικού συμφωνητικού στον οφειλέτη, οποτεδήποτε πριν από την πληρωμή της απαίτησης. Όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, η αναγγελία γίνεται με υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου..... Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου γίνεται και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου 4. 5. ...».

5. Στις διατάξεις των άρθρων 145 και 177 του ν.4270/2014 Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις (Α` 143), ορίζονται τα εξής:«Άρθρο 145 Κατάσχεση εις χείρας του Δημοσίου και εκχώρηση 1. Η κατάσχεση χρηματικής απαίτησης εις χείρας του Δημοσίου, ως τρίτου, γίνεται, τηρουμένων και των λοιπών όρων και προϋποθέσεων, οι οποίες προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, με κοινοποίηση του κατασχετηρίου σωρευτικά:

α. στην αρμόδια για την πληρωμή της συγκεκριμένης οφειλής του Δημοσίου υπηρεσία ή στην οικεία χρηματική διαχείριση,

β. στις αρμόδιες, για τη φορολογία εισοδήματος τόσο του καθ' ου η κατάσχεση, όσο και του κατάσχοντος, Δ.Ο.Υ.. 2....

3. α. Η κατάσχεση εις χείρας του Δημοσίου ολοκληρώνεται μόνο από την ημερομηνία κοινοποίησης του κατασχετηρίου στην, κατά την παράγραφο 1, αρμόδια για την πληρωμή της συγκεκριμένης οφειλής του Δημοσίου υπηρεσία, η οποία όμως, για να είναι έγκυρη, πρέπει αφενός μεν να γίνει χρονικά τελευταία από τις αναφερόμενες στην ίδια παράγραφο λοιπές κοινοποιήσεις και αφετέρου να συνοδεύεται από νόμιμα από αρμόδιο δικαστικό επιμελητή επικυρωμένα αντίγραφα των επιδοτηρίων όλων των κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου αναγκαίων προηγούμενων εγκύρων επιδόσεων του κατασχετηρίου αυτού στις ανωτέρω Δ.Ο.Υ., χωρίς να απαιτείται πρόσθετη κοινοποίηση του κατασχετηρίου στον Υπουργό Οικονομικών (άρθρο 5 του διατάγματος της 26.6/10.7.1944 «Περί Κώδικος των Νόμων περί Δικών του Δημοσίου») β.....

4. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται ανάλογα και επί αναγγελίας εκχώρησης απαίτησης κατά του Δημοσίου. Η αναγγελία τέτοιας εκχώρησης πρέπει, επί ποινή ακυρότητας αυτής, να καταχωρίζεται στο κάτω μέρος του νόμιμα συντεταγμένου πρωτοτύπου ή επικυρωμένου αντιγράφου του εκχωρητηρίου εγγράφου.

5. Η μη τήρηση των διατάξεων του παρόντος άρθρου επάγεται την ακυρότητα της εις χείρας του Δημοσίου κατάσχεσης ή της προς αυτό αναγγελίας εκχώρησης απαίτησης, λαμβανομένων υπόψη υπό των Δικαστηρίων και αυτεπάγγελτα.

Άρθρο 177

1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις:

α. Των άρθρων 1 έως και 108 και του άρθρου 110 του ν. 2362/1995. Οποιαδήποτε υφιστάμενη αναφορά στις καταργούμενες κατά τα ανωτέρω διατάξεις νοείται στο εξής ως αναφορά στις αντίστοιχες διατάξεις του παρόντος νόμου.....».

6. Στη διάταξη του άρθρου 83 παρ. 2α του ν.δ.356/1974 περί Κώδικος Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων(Α' 90),όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 60 παρ.9α του ν.4370/2016 (Α' 37), ορίζονται τα εξής:« 2α. Δεν επιτρέπεται ο αυτεπάγγελτος συμψηφισμός χρηματικών απαιτήσεων, που επιδικάζονται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, λόγω διαπίστωσης παραβιάσεων της Σύμβασης αυτής ή των Πρωτοκόλλων της, εξαιρουμένων των απαιτήσεων που επιδικάζονται για την παραπάνω αιτία προς αποκατάσταση υλικής ζημίας».

7. Στη διάταξη του άρθρου 982 παρ.2 περ. στ' του Κ.Πολ.Δικ. , που προστέθηκε με το άρθρο 50 παρ.9β' του ν.4370/2016 (Α' 37), ορίζονται τα εξής:« 2. Εξαιρούνται από την κατάσχεση α) ...β) γ) δ)ε) ...στ) απαιτήσεις που επιδικάζονται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, λόγω διαπίστωσης παραβιάσεων της Σύμβασης αυτής ή των Πρωτοκόλλων της, εξαιρουμένων των απαιτήσεων που επιδικάζονται για την παραπάνω αιτία προς αποκατάσταση υλικής ζημίας. Το εν λόγω ακατάσχετο ισχύει όταν η κατάσχεση επισπεύδεται για την ικανοποίηση απαίτησης δανειστή, που ανήκει στο δημόσιο τομέα, όπως ορίζεται στην περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις (Α' 143)».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα Υπηρεσία, κατά την ομόφωνη γνώμη των μελών , επί του πρώτου ερωτήματος , συνάγονται τα ακόλουθα :

8. Από τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), όπως ισχύει , συνάγεται ότι εφόσον κατά το άρθρο 41 αυτής , το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) ¹ διαπιστώσει παραβίαση της Σύμβασης , η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί πλήρως με επαναφορά στην προτέρα (πριν από την παραβίαση) κατάσταση (restitution in integrum) στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης, επιδικάζει στον προσφεύγοντα εύλογη χρηματική αποζημίωση (just satisfaction-δίκαιη ικανοποίηση). Η αποζημίωση αυτή η οποία δεν προσδιορίζεται με κανόνες πλήρους απόδειξης, αλλά κατ'εύλογη κρίση, καλύπτει την υλική ζημία και ηθική βλάβη που ο προσφεύγων υπέστη εξαιτίας της διαπιστωθείσας παραβίασης καθώς και τη δικαστική δαπάνη στην οποία αποδεδειγμένα και εύλογα υποβλήθηκε για την κατάθεση της προσφυγής του στο ΕυρΔΔΑ, την υποστήριξή της καθώς και την συζήτησή της στο ακροατήριο, όταν λαμβάνει χώρα ακροαματική διαδικασία, όπως συμβαίνει κατά κανόνα ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης (απόφαση της 19-10-2000 για το άρθρο 41 στην υπόθεση Ιατρίδης κατά Ελλάδας,

¹ European Court of Human Rights Rules of Court 1 August 2018(Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Κανόνες του Δικαστηρίου, 1η Αυγούστου 2018), ιδίως Κανόνες (Rules) 60 και 75 και Πρακτικός Οδηγός 1.8.2018

αρ. προσφ. 31107/96). Το Δικαστήριο ορίζει αυτεπαγγέλτως, για την καταβολή των χρημάτων της απαίτησης που επιδικάζει προθεσμία, η οποία συνήθως είναι τρεις μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση γίνεται οριστική και εκτελεστέα, σύμφωνα με το άρθρο 44 της ΕΣΔΑ.

9. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.4370/2016, με το άρθρο 60 παρ. 9 επιλύεται ένα σοβαρό ζήτημα που σχετίζεται με την εκτέλεση των αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο σε σειρά αποφάσεών του ² έκανε δεκτό ότι η αποζημίωση που επιδικάζεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 της ΕΣΔΑ, για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που προκαλείται από παραβίαση της ΕΣΔΑ ή των Πρωτοκόλλων της, πρέπει να εξαιρείται της κατάσχεσης και του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού. Ειδικότερα, το Ε.Δ.Δ.Α. δέχεται ότι, η επιδίκαση στον προσφεύγοντα χρηματικού ποσού για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υφίσταται από παραβίαση της Ε.Σ.Δ.Α. ή των Πρωτοκόλλων της, για τον λόγο ότι αυτή δεν μπορεί να αποκατασταθεί με άλλο τρόπο, θα ήταν αναποτελεσματική ³, εάν το Κράτος μπορούσε στη συνέχεια να κατάσχει το επιδικασμένο ποσό και να μην το αποδώσει στον δικαιούχο. Ο σκοπός της δίκαιης ικανοποίησης για την ηθική βλάβη, επισημαίνει το Ε.Δ.Δ.Α., αναπόφευκτα θα διαταρασσόταν και το σύστημα του άρθρου 41 θα ανατρεπόταν, αν η παραπάνω κατάσταση θεωρηθεί αποδεκτή.

Η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όργανο που επιτηρεί τη συμμόρφωση των κρατών - μελών στις καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σύμφωνα με το άρθρο 46 της Ε.Σ.Δ.Α θεωρεί ότι η χώρα μας δεν εκτελεί ορθά τις εν λόγω αποφάσεις, όσον αφορά την πληρωμή των επιδικασθέντων ποσών.

Κατόπιν των ανωτέρω, κρίθηκε αναγκαία η επίλυση του ανακύψαντος προβλήματος, με νομοθετική ρύθμιση. Σύμφωνα με το άρθρο 60 παρ. 9 του ν.4370/2016, αφενός προστέθηκε στο άρθρο 83 παράγραφος 2 του Κ.Ε.Δ.Ε νέα παράγραφος 2α, με την οποία ορίζεται ότι δεν επιτρέπεται ο αυτεπάγγελτος συμψηφισμός, εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου, των χρηματικών απαιτήσεων που επιδικάζονται σε βάρος του, από το ΕΔΔΑ, κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 της Ε.Σ.Δ.Α., εξαιρούμενων μόνο των ποσών που επιδικάζονται για την παραπάνω αιτία προς αποκατάσταση τυχόν προκληθείσας υλικής ζημίας, αφετέρου δε προστέθηκε στο άρθρο 982, παρ. 2 του Κ.Πολ.Δ. νέο εδάφιο στ', με το οποίο τρίτα πρόσωπα που υπάγονται στο δημόσιο

² απόφαση επί της προσφυγής 25803/94, Selmouni κατά Γαλλίας, απόφαση επί της προσφυγής 41488/98 Velikova κατά Βουλγαρίας, απόφαση επί της προσφυγής 10376/07 Kartashov κατά Ρωσίας, απόφαση επί της προσφυγής 41488/98

³ CM / Inf / DH (2008) 7, Monitoring of the payment of sums awarded by way of just satisfaction: an overview of the Committee of Ministers' present practice Memorandum prepared by the Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights (DG-HL) (Παρακολούθηση της πληρωμής των ποσών που απονέμονται με δίκαιη ικανοποίηση: επισκόπηση της τρέχουσας πρακτικής της Επιτροπής Υπουργών Υπόμνημα που εκπονήθηκε από το Τμήμα Εκτέλεσης των Αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).




τομέα, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 14 , παρ. 1 , περ. α΄ του ν. 4270/2014, δεν μπορούν να κατάσχουν στα χέρια του δημοσίου, ως τρίτου, τις κατά τα άνω απαιτήσεις, δεδομένου ότι τέτοια κατάσχεση, από φορέα του δημόσιου τομέα, θα εθεωρείτο, επίσης, ως μη ορθή εκτέλεση της σχετικής απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α..

10. Από τις διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων περί αμοιβής , συνάγεται ότι επιτρέπεται ειδική συμφωνία μεταξύ του δικηγόρου και του εντολέα του, η οποία εξαρτά την αμοιβή του πρώτου από την έκβαση της δίκης ή του αποτελέσματος της εργασίας , δηλαδή συμφωνία δικηγόρου με τον εντολέα του κατά την οποία η αμοιβή του δικηγόρου ή το είδος της αμοιβής του δικηγόρου να εξαρτάται από αίρεση⁴. Η σύμβαση αμοιβής ,γνωστή ως «εργολαβία δίκης» ,είναι υποσχετική και τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της επιτυχημένης έκβασης της δίκης.⁵Κατά συνέπεια, ο δικηγόρος, μετά την πλήρωση της πιο πάνω αναβλητικής αίρεσης, δεν αποκτά αυτοδικαίως το ποσοστό επί του αντικειμένου της δίκης που συνιστά την αμοιβή του, αλλά έχει ενοχική αξίωση έναντι του πελάτη του για τη μεταβίβαση ή την καταβολή του ποσοστού αυτού (ΝΣΚ 221/2017). Εξάλλου, στο πλαίσιο της μεταξύ του εντολέα και του δικηγόρου συμφωνίας είναι δυνατόν να συμφωνηθεί ότι ο εντολέας εκχωρεί στον εντολοδόχο δικηγόρο, προς είσπραξη της συμφωνηθείσης αμοιβής του, ποσοστό της απαίτησής του κατά του αντιδίκου του. Η σύμβαση εκχώρησης γενικά αναγνωρίζεται ως δικαιοπραξία εκπαινετική, γιατί έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την απώλεια της απαίτησης του εκχωρητή υπέρ του εκδοχέα. Επίσης, η εκχώρηση είναι σύμβαση αναιτιώδης, με αποτέλεσμα να μην επηρεάζεται το κύρος της από την ύπαρξη ή ανυπαρξία ή ακυρότητα της υποκείμενης σ΄ αυτήν εσωτερικής αιτίας, δηλαδή της βασικής υποσχετικής δικαιοπραξίας, η οποία αποτέλεσε την αιτία και το σκοπό της σύναψής της.⁶ Στην περίπτωση αυτή πρόκειται, λοιπόν, για καταπιστευτική εκχώρηση και η είσπραξη της αμοιβής του δικηγόρου πραγματοποιείται αμέσως από το προϊόν της δίκης μετά την τελεσιδικία, χωρίς η εκχωρηθείσα απαίτηση να διέλθει από την περιουσία του εκχωρητή.

11. Σύμφωνα με τη γενική αρχή δικαίου η αξίωση για την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης λόγω της φύσης της παροχής, συνδέεται στενά με το πρόσωπο του δικαιούχου . Για το λόγο αυτό το άρθρο 933 ΑΚ ορίζει ότι δεν εκχωρείται, ούτε κληρονομείται, εκτός αν αναγνωρίστηκε με σύμβαση ή επιδόθηκε γι΄ αυτήν αγωγή. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 361,455, 457, 460 και 462 ΑΚ και 225 του ΚΠολΔ συνάγεται ότι ο δικαιούχος αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης μπορεί να εκχωρεί στον εντολοδόχο δικηγόρο, προς είσπραξη της συμφωνηθείσης

⁴ Α.Π.65/2010, Α.Π.1512/2010, Α.Π. 396/2008

⁵ Α.Π.1373/2007, ΑΠ 48/2006

⁶ Α.Π. 818/2013, ΑΠ 826/2001

αμοιβής του, ποσοστό της επίδικης απαίτησής του κατά του αντιδίκου του⁷. Με αυτή την καταπιστευτική εκχώρηση εξυπηρετείται το συμφέρον του εκχωρητή- δικαιούχου της αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης. Τα άρθρα 83 παρ. 2α του Κ.Ε.Δ.Ε και 982 παρ.2 περ. στ' του Κ. Πολ. Δ., τα οποία σύμφωνα με τη νομολογία που επισημάνθηκε αποβλέπουν στο να αποδοθεί ολόκληρο το ποσό της δίκαιης ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης στον δικαιούχο, δεν ισχύουν στις περιπτώσεις που το επιδικασθέν ποσό έχει ήδη, κατά ένα μέρος του, εκχωρηθεί από τον ίδιο τον δικαιούχο- εντολέα σε δικηγόρο, ως αμοιβή του τελευταίου. Πράγματι το ποσό αυτό που έχει εκχωρηθεί, έχει συγχρόνως με την επιδίκαση του συνολικού ποσού δίκαιης ικανοποίησης χαρακτήρα αμοιβής με τη βούληση του δικαιούχου, που αφαιρείται αυτομάτως από όλο το επιδικασθέν ποσό, ώστε να μην τίθεται θέμα ορθής εκτέλεσης της σχετικής απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. και απόδοσης ολόκληρου του ποσού της δίκαιης ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης στον δικαιούχο. Η επέκταση του ακατάσχετου και του μη αυτεπάγγελτου συμψηφισμού στην αμοιβή του δικηγόρου είναι αντίθετη στην τελολογία των πιο πάνω νομοθετικών ρυθμίσεων. Εξάλλου το ποσό αυτό δεν αποτελεί επιδικασθέντα από το Ε.Δ.Δ.Α. δικαστικά έξοδα και δαπάνες⁸ σε δίκη δίκαιης ικανοποίησης, όπου σύμφωνα με το ΕΔΔΑ για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος της ατομικής αναφοράς, αποτελεί «καλή πρακτική» από πλευράς των κρατών να απέχουν από την κατάσχεση και τον αυτεπάγγελο συμψηφισμό τους, ιδίως όταν δεν έχουν πληρωθεί οι εκπρόσωποι των προσφευγόντων⁹.

Επομένως, η απαίτηση δίκαιης ικανοποίησης που επιδικάζεται στον προσφεύγοντα κατ' εφαρμογή του άρθρου 41 της ΕΣΔΑ, για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που προκαλείται από παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, εξαιρείται της κατάσχεσης και του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού με οφειλές του ίδιου προς το Δημόσιο. Στην περίπτωση όμως «εργολαβίας δίκης» όπου υφίσταται καταπιστευτική εκχώρηση μέρους του ποσού δίκαιης ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, και η είσπραξη της αμοιβής του δικηγόρου πραγματοποιείται, με τη βούληση του δικαιούχου, αμέσως από το προϊόν της δίκης μετά την τελεσιδικία, χωρίς η εκχωρηθείσα απαίτηση να διέλθει από την περιουσία του εκχωρητή- δικαιούχου της αποζημίωσης δεν συντρέχουν οι ως άνω δικαιολογητικοί λόγοι εξαίρεσης και η

⁷ ΑΠ 730/2015, Εφ. Λάρισας 200/2012, Ειρ. Νίκαιας 121/2008, όπου δεν έκριναν άκυρες τις εκχωρήσεις από τον δικαιούχο σε δικηγόρο απαίτηση μέρους του ποσού αποζημίωσης, λόγω ηθικής βλάβης.

⁸ Costs and expenses

⁹ Monitoring of the payment of sums awarded by way of just satisfaction: an overview of the Committee of Ministers' present practice Memorandum prepared by the Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights (DG-HL)σημ 107bis εφ.

αμοιβή αυτή δύναται να αποτελέσει αντικείμενο κατάσχεσης και αυτεπάγγελτου συμψηφισμού με οφειλές του δικηγόρου προς το Δημόσιο.

12. Περαιτέρω, κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση, επί του δεύτερου ερωτήματος διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες :

A. Κατά τη γνώμη που πλειοψήφησε, την οποία υποστήριξαν ο Πρόεδρος του Τμήματος και οι Νομικοί Σύμβουλοι Στυλιανή Χαριτάκη, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Ευσταθία Τσαούση και Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, (ψήφοι έξι - 6), η αναγγελία συνδέεται με ένα βουλευτικό στοιχείο, την επιδίωξη του εκχωρητή ή του εκδοχέα να καταστήσει τον οφειλέτη γνώστη της γενόμενης εκχώρησης και να επιφέρει τα αποτελέσματά της έναντι του οφειλέτη και τρίτων¹⁰. Στα άρθρα του Κώδικα Δικηγόρων, που προεκτέθηκαν , ορίζεται ειδικά ότι η αναγγελία της εκχώρησης του τμήματος της απαίτησης για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου, όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, γίνεται με την υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου, και με τη γνωστοποίησή του στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. Η μη γνωστοποίηση της εκχώρησης σ' όλες τις προβλεπόμενες, από το άρθρο 60 παρ. 3 του Κώδικα Δικηγόρων, Υπηρεσίες δεν καθιστά άκυρη ή ανίσχυρη την εκχώρηση¹¹, αλλά δεν συντελείται η αναγγελία της και δεν είναι δυνατή η πληρωμή της σχετικής δαπάνης από το αρμόδιο για την πληρωμή όργανο του Δημοσίου. Περαιτέρω, κατά την αληθινή έννοια του άρθρου 60 παρ. 3 του Κώδικα Δικηγόρων η αναγγελία της απαίτησης συμπίπτει με τη γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου και συντελείται όταν σωρευτικά έχουν γίνει και οι τρεις επιμέρους πράξεις¹² που ορίζονται στην πιο πάνω παράγραφο. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου αναφέρεται στο άρθρο 60 παρ.3. του Κώδικα Δικηγόρων , μετά την παράθεση όλων των απαιτούμενων γνωστοποιήσεων . Σε αντίθεση δε με τον προϊσχύσαντα Κώδικα Δικηγόρων¹³ η υποχρέωση γνωστοποίησης στη Δ.Ο.Υ. αποσυνδέθηκε από το φορολογικό νόμο 1882/1990, ο οποίος επιβάλλει στον δικηγόρο την υποβολή αντιγράφου του εργολαβικού συμβολαίου στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. εντός 10 ημερών, με ποινή την ακυρότητα της

¹⁰ Κρητικός ο.π. υποσ.6 άρθρο 460 αρ.14, Αστ.Γεωργιάδης ο.π.παρ.24,αρ 82 , οι οποίοι αντιμετωπίζουν την αναγγελία ως διαπλαστικό δικαίωμα .

¹¹ Σύμφωνα με νομολογία επί του προϊσχύοντος ν .δ. 3026/1954 άρθρο 92 παρ.4, ΑΠ 1309/2012,1310/201280/2010

¹² 254/2013 ΕΣ (ΠΡΑΞΗ), ΔΕΑΘ 1692/2013,ΣΤΕ 3765/2013, που έκριναν περί εκπρόθεσμης επίδοσης στη Δ.Ο.Υ.

¹³ ν.δ. 3026/1954 άρθρο 92 παρ.4<<..... Φορολογικός νόμος ο οποίος επιβάλλει στον δικηγόρο την υποβολή αντιγράφου του εργολαβικού συμβολαίου στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία εξακολουθεί να ισχύει...>>,γιατί είχε κριθεί ότι <<... Επίσης, η τυχόν εγγράφως καταρτισθείσα συμφωνία δεν καθίσταται άκυρη αν δεν θεωρηθεί από την αρμόδια ΔΟΥ, κατ' άρθρ. 8 παρ.1 β' του Ν. 1882/90, διότι η ρύθμιση της διατάξεως αυτής, που θεσπίσθηκε για την περιστολή της φοροδιαφυγής,>>ΑΠ 1309/2012,1310/201280/2010,κρίνοντας επί εκπρόθεσμης θεώρησης στην αρμόδια Δ.Ο.Υ..

εκχώρησης . Από αυτό προκύπτει ότι η μη εμπρόθεσμη γνωστοποίηση στη Δ.Ο.Υ. δεν καθιστά μεν άκυρη την εκχώρηση ¹⁴, αλλά αποτελεί προϋπόθεση ολοκλήρωσης της αναγγελίας για την παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Σε αυτό συνηγορεί και η διάταξη του άρθρου 145 του νεότερου Κώδικα Δημόσιου Λογιστικού , που κυρώθηκε με το ν. 4270/2014 και αναφέρεται στις απαιτούμενες κοινοποιήσεις για την ολοκλήρωση της αναγγελίας εκχώρησης απαίτησης κατά του Δημοσίου, χωρίς να έχει ποτέ κριθεί ότι ορισμένες κοινοποιήσεις έχουν τεθεί για φορολογικούς λόγους και ότι δεν αποτελούν προϋπόθεση συντέλεσης της αναγγελίας . Η διάταξη αυτή προβλέπει κοινοποίηση σωρευτικά στην αρμόδια για την πληρωμή της συγκεκριμένης οφειλής του Δημοσίου Υπηρεσία ή στην οικεία χρηματική διαχείριση και στις αρμόδιες, για τη φορολογία εισοδήματος Δ.Ο.Υ τόσο του εκχωρητή όσο και του εκδοχέα. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Αστικού Κώδικα (ΑΚ), που τυποποίησε κανονιστικά μια βασική νομική αρχή, ο νόμος διατηρεί την ισχύ του ενόσω άλλος κανόνας δικαίου δεν έχει καταργήσει αυτόν ρητά ή σιωπηρά. Όταν με τον γενικό μεταγενέστερο νόμο δεν καταργούνται ρητά και με σαφήνεια όλες οι ειδικώς ρυθμιζόμενες περιπτώσεις που ρύθμισε ο προγενέστερος νόμος, τότε εφαρμόζεται η ερμηνευτική αρχή σύμφωνα με την οποία ο μεταγενέστερος γενικός νόμος δεν καταργεί τον προγενέστερο ειδικό (lex posterior generalis non derogat legi priori speciali)¹⁵ Η αρχή αυτή λειτουργεί ως εξαίρεση στη γενική νομική ερμηνευτική αρχή που αποτυπώνει το άρθρο 2 του ΑΚ και υιοθετείται από τη νομολογία¹⁶.

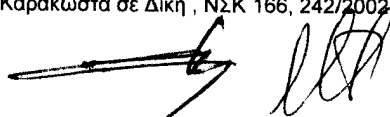
Ο σκοπός όμως που εξυπηρετείται, με τις απαιτούμενες κοινοποιήσεις για την ολοκλήρωση της αναγγελίας εκχώρησης απαίτησης κατά του Δημοσίου, στον νεότερο Κώδικα Δημόσιου Λογιστικού είναι καθολικός, για λόγους δημόσιου συμφέροντος και δεν δικαιολογείται οποιαδήποτε διαφοροποίηση του σκοπού των αντίστοιχων κοινοποιήσεων που προβλέπονται στον Κώδικα Δικηγόρων .

Η μη πρόβλεψη κύρωσης στη διάταξη του άρθρου 60 του Κώδικα Δικηγόρων, σε περίπτωση μη υποβολής στον οικείο Υπουργό, ή μη υποβολής στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου ή μη γνωστοποίησης στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία του εργολαβικού της δίκης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι όλες ή κάποια από αυτές είναι μη αναγκαία – προαπαιτούμενη για την ολοκλήρωση της αναγγελίας στο Δημόσιο. Τέλος, η μη γνωστοποίηση της εκχώρησης στην αρμόδια για τη φορολόγηση του

¹⁴ ΝΣΚ 221/2017

¹⁵ Κ. Βαβούσκος,όπ.π., σελ. 55 και τις εκεί παραπομπές

¹⁶ ΑΠ 284/2004, ΣτΕ 1517/2003, 3450/1980, ΔΕΑΘ 1808/2000, Παρατηρήσεις Β. Καράκωστα σε Δίκη , ΝΣΚ 166, 242/2002



δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία καθιστά άνευ αντικειμένου τη δυνατότητα κατάσχεσης και αυτεπάγγελτου συμψηφισμού της εκχωρηθείσας αμοιβής με χρέη του δικηγόρου. Επομένως, χωρίς γνωστοποίηση του εκχωρητηρίου εγγράφου στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. δεν έχει ολοκληρωθεί η αναγγελία της εκχώρησης έναντι του Δημοσίου και δεν επιτρέπεται η πληρωμή της σχετικής απαίτησης από το αρμόδιο για πληρωμή της δαπάνης όργανο του Δημοσίου.

Β. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, την οποία υποστήριξαν οι Νομικοί Σύμβουλοι Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, , Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης και Σταύρος Σπυρόπουλος , (ψηφοί τρεις -3), από τη γραμματική και τελολογική ερμηνεία της ισχύουσας διάταξης του άρθρου 60 παρ. 3 του Κώδικα Δικηγόρων προκύπτει ότι η αναγγελία της εκχώρησης ολοκληρώνεται (συντελείται), στην περίπτωση που οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, όταν σωρευτικά συντρέχουν δύο προϋποθέσεις, ήτοι η υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου χωρίς να απαιτείται ως όρος για τη συντέλεση της εκχώρησης η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου να γίνεται και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. Η παραπάνω παραδοχή προκύπτει από το ότι η διάταξη της παραγράφου 3 ορίζει τις προϋποθέσεις συντέλεσης της αναγγελίας της εκχώρησης για την επέλευση των εννόμων αποτελεσμάτων αυτής και αναφέρει ότι η αναγγελία γίνεται με την τήρηση των δύο διατυπώσεων που αναφέρονται στο εδάφιο β', ενώ στο εδάφιο δ', που προβλέπεται η γνωστοποίηση στη Δ.Ο.Υ. δεν αναφέρεται, ρητά, όπως στο εδάφιο β', ότι η γνωστοποίηση αυτή αποτελεί όρο της ολοκλήρωσης (συντέλεσης) της αναγγελίας. Σκοπός της υποβολής στον οικείο Υπουργό είναι η ενημέρωση του νομίμου εκπροσώπου του Δημοσίου στην εκάστοτε περίπτωση, και σκοπός της υποβολής στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης υπηρεσία είναι η ενημέρωση της Υπηρεσίας, η οποία θα προβεί στην καταβολή, αφετέρου δε, σκοπός της γνωστοποίησης στη Δ.Ο.Υ. είναι η ενημέρωση της φορολογικής αρχής για τις φορολογικές υποχρεώσεις που γεννά η εκάστοτε εκχώρηση. Με τις δύο πρώτες διατυπώσεις ολοκληρώνεται η συντέλεση της εκχώρησης, ενώ με την τρίτη (γνωστοποίηση στην Δ.Ο.Υ.) τηρείται η σχετική φορολογική υποχρέωση του δικηγόρου. Η γνωστοποίηση στη Δ.Ο.Υ. έχει θεσπιστεί για φορολογικούς σκοπούς και η παράλειψη της τήρησης της φορολογικής υποχρέωσης δημιουργεί φορολογική διαφορά. Επίσης, η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου στη Δ.Ο.Υ. του δικηγόρου προβλέπεται, κατά την παραπάνω διάταξη, τόσο στην περίπτωση που οφειλέτης είναι το Δημόσιο, όσο και στην περίπτωση που οφειλέτης είναι οποιοσδήποτε τρίτος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ακόμα και Ν.Π.Δ.Δ. Είναι

επομένως προφανές ότι η διατύπωση αυτή έχει φορολογικό σκοπό και δεν εμπλέκεται με τις προϋποθέσεις της συντέλεσης της αναγγελίας της εκχώρησης όταν οφειλέτης είναι το Δημόσιο. Τέλος, η διάταξη του άρθρου 60 παρ. 3 του Κώδικα Δικηγόρων δεν προβλέπει καμία κύρωση σε περίπτωση μη γνωστοποίησης του παραπάνω εγγράφου. Αυτό μάλιστα θα πρέπει να εξετασθεί συνδυαστικά με το γεγονός ότι υπό την ισχύ του προγενέστερου νομοθετικού πλαισίου (άρθρο 92 παρ. 4B του νδ 3026/1954) ρητώς προβλεπόταν κύρωση («*Η μη αναγγελία της εκχωρήσεως κατά τις διατάξεις του παρόντος επάγεται την ακυρότητα αυτής*»). Η αφαίρεση της παραπάνω κύρωσης από το άρθρο 60 παρ. 3 του ν. 4194/2013 θα πρέπει να ερμηνευθεί ως αποτύπωση της βούλησης του νομοθέτη για εξάλειψη της όποιας προβλεπόμενης κύρωσης, πλην των δεδομένων, από άλλες διατάξεις, φορολογικών υποχρεώσεων – διαφορών.

Απάντηση

13. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδοτεί ως εξής: i) η εκχωρηθείσα από τον δικαιούχο σε δικηγόρο απαίτηση μέρους του ποσού δίκαιης ικανοποίησης , λόγω ηθικής βλάβης, που επιδικάστηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, για την κάλυψη της αμοιβής του (δικηγόρου), δύναται να αποτελέσει αντικείμενο κατάσχεσης και αυτεπάγγελτου συμψηφισμού με οφειλές του δικηγόρου προς το Δημόσιο (ομοφ.) και ii) η μη γνωστοποίηση του εκχωρητηρίου εγγράφου στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. κωλύει την πληρωμή της εκχωρηθείσας στο δικηγόρο απαίτησης(πλειοψ).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

ΑΘΗΝΑ, 28-11-2018

Ο Πρόεδρος



Ανδρέας Χαρχαούτης
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια



Μαρία Βλάσση
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ

